

УДК 342.98

DOI 10.36919/3041-1149(Print).11.2025.35-42

Д. В. Бойчук,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри публічного права

факультету права та міжнародних відносин,

Київський столичний університет

імені Бориса Грінченка

email: boych.d.v@gmail.com

ORCID 0009-0001-5799-3395

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ ПРЕДСТАВНИЦТВА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Статтю присвячено порівняльно-правовому аналізу інституту судового представництва в адміністративному процесі. Актуальність дослідження зумовлена євроінтеграційними процесами в Україні та потребою в гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, а також нестабільністю вітчизняного правового регулювання, пов'язаною з дискусіями навколо так званої адвокатської монополії.

Розглядаються теоретичні засади та практичні моделі представництва в країнах Європейського Союзу з усталеними традиціями адміністративної юстиції, зокрема у Франції, Німеччині та Польщі.

Розкриваються особливості французької елітарної моделі з її винятковою корпорацією адвокатів при Державній Раді, німецької диференційованої системи з принципом обов'язкової участі адвоката у вищих інстанціях, а також польської конкурентної моделі, що допускає до представництва на стадії касації адвокатів і юридичних радників.

На основі аналізу зазначені моделі зіставлено із сучасною гібридною системою представництва в Україні. Констатовано, що європейські підходи характеризуються стабільністю, прогнозованістю та орієнтацією на високий професіоналізм, тоді як українська модель перебуває на етапі пошуку оптимального балансу між якістю правової допомоги та її доступністю.

За результатами дослідження сформульовано пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного законодавства через стабілізацію правового регулювання, посилення вимог до професійних представників у справах значної складності та одночасного розширення системи надання безоплатної правової допомоги.

Ключові слова: адміністративне судочинство, інститут представництва, судове представництво, адвокатська монополія, професійна правова допомога, Україна, країни Європейського Союзу.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Стратегічний курс України на європейську інтеграцію, закріплений у Конституції України та деталізований в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, зумовлює нагальну потребу в глибокому й системному реформуванні національної правової системи. Цей процес передбачає не механічне копіювання іноземних правових норм, а імплементацію фундаментальних європейських цінностей і принципів, насамперед принципу верховенства права [6, с. 24].

Однією із ключових сфер такої трансформації є адміністративна юстиція, оскільки саме вона постає фундаментальним гарантом захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у їхніх відносинах із суб'єктами владних повноважень. Як слушно зазначав В. Авер'янов, ефективне адміністративне судочинство є невід'ємним атрибутом демократичної, правової держави, що забезпечує реальний контроль за діяльністю публічної адміністрації [1, с. 315].

Дієвість цього контролю та захисту безпосередньо залежить від забезпечення реального й ефективного доступу до правосуддя, гарантованого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, і невід'ємною складовою цього доступу є інститут представництва в суді. В умовах публічно-правового спору, якому іманентно притаманна нерівність сторін («громадянин проти держави»), саме кваліфікований представник здатен відновити процесуальний баланс, забезпечити належну реалізацію принципу змагальності та процесуальної рівності сторін і допомогти особі, яка не володіє спеціальними юридичними знаннями, повноцінно реалізувати своє право на судовий захист [5, с. 168].

Проте саме правове регулювання інституту представництва в адміністративному процесі України стало полем для гострих наукових дискусій і неоднозначних законодавчих рішень. Радикальні зміни, пов'язані із запровадженням конституційною реформою 2016 року так званої адвокатської монополії, а також її подальший частковий демонтаж рішенням Конституційного Суду України, створили стан правової невизначеності. Ця амплітуда коливань від ліберальної моделі до жорстко обмежувальної і назад свідчить про відсутність усталеної національної доктрини судового представництва. Науковий дискурс розколовся на прихильників ідеї забезпечення якості правової допомоги через професіоналізацію представництва й апологетів максимальної доступності правосуддя, що може бути обмежена високими фінансовими та організаційними бар'єрами [3, с. 122].

У цьому контексті вивчення та критичне осмислення досвіду країн-членів Європейського Союзу набуває виняткової теоретичної та практичної значущості. Правові системи деяких європейських країн, наприклад Німеччини, Франції та Польщі, мають давні традиції адміністративної юстиції та пропонують виважені, перевірені часом моделі організації судового представництва, що здатні гармонійно поєднувати вимоги професіоналізму та доступності правосуддя [9, с. 88].

Аналіз цих моделей дасть змогу не лише виявити оптимальні способи для вдосконалення вітчизняного законодавства, але й сприятиме формуванню стабільної та прогнозованої правозастосовної практики в Україні, що відповідатиме найкращим європейським стандартам.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика становлення та функціонування інституту представництва в адміністративному судочинстві є предметом багатоаспектних наукових досліджень, що ведуться в кількох ключових напрямках.

Перший, фундаментальний напрям, пов'язаний із розробкою теоретико-методологічних засад адміністративного права та процесу. Вагомий внесок у формування сучасної української доктрини адміністративної юстиції зробили праці В. Авер'янова, який обґрунтував сервісну концепцію публічної адміністрації та потребу в створенні дієвого судового контролю за її діяльністю.

Важливу роль у розробці та кодифікації процесуальних норм відіграли С. Ківалов та О. Пасенюк, чії роботи сприяли практичному втіленню ідей адміністративної юстиції.

Принципове значення для розуміння сутності адміністративного судочинства через призму верховенства права мають праці Р. Куйбіди, Ю. Шемшученка, М. Цвіка та ін.

Другий напрям охоплює спеціальні дослідження, присвячені безпосередньо інституту представництва в судовому процесі. Його правову природу, види та особливості реалізації в адміністративному судочинстві аналізували Н. Александрова, В. Бевзенко, Р. Гринюк, А. Комзюк, В. Шкарупа тощо.

Питання конституційно-правових засад судового захисту та представництва, зокрема в світлі рішень Конституційного Суду України, глибоко досліджувалися в працях В. Городовенка, А. Селіванова та ін.

Третій напрям становлять порівняльно-правові дослідження. Фундаментальні засади німецької моделі адміністративного процесу, що значною мірою вплинула на українську, розкриті в перекладених працях таких класиків, як О. Бахоф (O. Bachof), Г. Маурер (H. Maurer), сучасного теоретика Е. Шмідт-Ассманна (E. Schmidt-Assmann) та ін.

Класичні концепції французької школи адміністративного права представлені в роботах Ж. Шевальє (J. Chevallier), Ж. Рівєро (J. Rivero) тощо. Досвід трансформації правових систем країн Центральної та Східної Європи, зокрема Польщі, висвітлено в працях Е. Лентовської (E. Łentowska), Я. Ціммерманна (J. Zimmermann) та ін.

Метою статті є здійснення порівняльно-правового аналізу інституту представництва в адміністративному судочинстві України та окремих країн Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Інститут представництва не може розглядатися ізольовано, оскільки він є похідним і функціонально залежним від самої сутності, мети та моделі адміністративного судочинства, що діє в певній державі.

Як зазначав класик німецької доктрини Е. Шмідт-Ассманн, адміністративне судочинство є не просто сукупністю процесуальних правил, а «ідеєю врегулювання», що віддзеркалює концепцію правової держави та її бачення відносин між громадянином і владою [9, с. 34]. Його основна мета полягає в забезпеченні судового контролю за дотриманням публічною адміністрацією принципу законності й ефективному захисті суб'єктивних публічних прав особи від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Цей процес відбувається в межах публічно-правового спору, якому іманентно притаманна нерівність сторін, що зумовлює активну роль суду та підвищені вимоги до засобів забезпечення процесуального балансу, одним з яких і є представництво [5, с. 115].

Отже, інститут представництва в адміністративному судочинстві є сукупністю правових норм, що регулюють діяльність однієї особи (представника) від імені та в інтересах іншої особи (сторони, третьої особи) з метою надання їй професійної правової допомоги та забезпечення реалізації її процесуальних прав і обов'язків.

Становлення й розвиток адміністративного судочинства є одним із найважливіших індикаторів і водночас рушіїв трансформації України в демократичну, соціальну та правову державу, ідеал якої проголошено в статті 1 Конституції України. Саме адміністративна юстиція постає фундаментальним інституційним гарантом, покликаним забезпечити дієвий судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації та врівноважити її владні прерогативи ефективними механізмами захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Запровадження 2005 року Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) стало переломним моментом у новітній правовій історії держави, що ознаменувала завершення інституціоналізації самостійної судової юрисдикції та заклала доктринальні основи для її функціонування відповідно до найкращих європейських стандартів, насамперед німецької доктрини правової держави [1, с. 315].

Варто зазначити, що змістовне наповнення, або телеологічна спрямованість, адміністративного судочинства визначається через триаду його елементів: предмет, мету та основоположні принципи. Предметом судового розгляду є публічно-правовий спір, легальна дефініція якого, закріплена в пункті 2 частини першої статті 4 КАСУ, вказує на його ключову ознаку – участь у ньому суб'єкта, що здійснює публічно-владні управлінські функції. Іманентно притаманна таким спорам асиметрія сторін («особа проти держави») зумовлює специфіку предметної юрисдикції адміністративних судів, що охоплює надзвичайно широкий спектр суспільних відносин: від оскарження нормативно-правових та індивідуальних актів, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень до вирішення спорів у сферах публічної служби, соціального захисту, виборчого процесу та фіскальних відносин (ст. 19 КАСУ). Ключовим є те, що метою адміністративного судочинства визначено не формальну перевірку законності дій адміністрації, а ефективний захист порушених прав, свобод та інтересів особи. Ця людиноцентрична парадигма є наріжним каменем сучасної доктрини та практики адміністративної юстиції, що відповідає вимогам статті 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [5, с. 115].

Аксіологічне ядро адміністративного судочинства розкривається через систему його принципів, які поділяються на загальноправові (універсальні) та спеціальні (галузеві). Поряд із фундаментальними засадами верховенства права, законності, рівності, змагальності, гласності та відкритості українська модель адміністративного процесу свідомо імплементувала спеціальні принципи, характерні для континентальної правової традиції. Найбільш значущими серед них є принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі та похідний від нього принцип активної ролі суду. Ці принципи є процесуальним компенсатором, покликаним нівелювати об'єктивну нерівність можливостей сторін. На відміну від диспозитивного цивільного процесу, де суд є пасивним арбітром, в адміністративному судочинстві суд зобов'язаний виявляти ініціативу з

огляду на межі наданих сторонами доказів і доводів з метою встановлення об'єктивної істини в справі. Такий підхід не є рецидивом інквізиційного процесу, а раціональним інструментом захисту слабшої сторони – приватної особи [4, с. 74].

Інституційна архітектоніка адміністративного судочинства в Україні має чітку й логічно вибудовану структуру, що базується на принципах спеціалізації та інстанційності. Організаційно вона представлена триланковою системою спеціалізованих судів.

Перша ланка – місцеві (окружні) адміністративні суди – існує як суди першої інстанції. Саме на цьому рівні відбувається розгляд переважної більшості справ за сутністю, що передбачає дослідження доказів, встановлення фактичних обставин і надання їм правової кваліфікації.

Друга ланка – апеляційні адміністративні суди – здійснює перегляд рішень місцевих судів в апеляційному порядку. Українська модель передбачає так звану повну апеляцію, що дає змогу апеляційному суду повторно розглядати справу, даючи нову оцінку як питанням факту, так і питанням права, та виправляти будь-які помилки суду першої інстанції.

Вищою судовою інстанцією в системі адміністративної юстиції є Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду. Його функція кардинально відрізняється від попередніх ланок, адже він виступає як «суд права», а не «суд факту». Предметом його розгляду є виключно правильність застосування й тлумачення судами попередніх інстанцій норм матеріального та процесуального права. Основна місія Касаційного адміністративного суду полягає не стільки у виправленні індивідуальних судових помилок, скільки у виконанні двох системних завдань: забезпеченні сталості та єдності судової практики, що робить правосуддя передбачуваним, і розвитку права через формування правових висновків, які мають орієнтовний характер для всієї судової системи [7, с. 188]. Для вирішення виняткових правових проблем та усунення юрисдикційних колізій функціонує Велика Палата Верховного Суду, що є найвищим арбітром у забезпеченні єдності правозастосування.

Отже, сучасна українська модель адміністративного судочинства є комплексним феноменом, зміст якого полягає в здійсненні правосуддя в публічно-правовій сфері на основі людиноцентричних принципів, а система є раціональною інституційною побудовою, що забезпечує як ефективний захист прав окремої особи, так і сталість і прогнозованість правової системи держави загалом.

Система адміністративної юстиції Франції, що є взірцем автономної (дуалістичної) моделі, має глибокі історичні корені, які сягають часів Великої французької революції та засновані на доктрині розподілу влад, що унеможливила втручання загальних судів у діяльність виконавчої влади [8, с. 81]. Ця система є триланковою та охоплює адміністративні трибунали як суди першої інстанції, адміністративні апеляційні суди та очолюється Державною Радою, яка виступає одночасно вищим адміністративним судом і консультативним органом уряду. Саме така структура й унікальний статус Державної Ради зумовили формування винятково жорсткої моделі професіоналізації та спеціалізації судового представництва.

Якщо в судах першої та апеляційної інстанцій представництво зазвичай може здійснювати будь-який адвокат, що внесений до реєстру, то для представництва інтересів у Державній Раді й Касаційному суді (вищому суді в системі загальної юрисдикції) існує окрема, спеціалізована й досить обмежена за чисельністю корпорація – адвокати при Державній Раді та Касаційному суді. Це не просто категорія адвокатів, а окремий, самоврядний орден, історія якого сягає Ордонансу 1817 року. Їхня чисельність є фіксованою й наразі налічує близько 60 практикуючих фахівців на всю країну, що робить їх справжньою правовою елітою [10, с. 195].

Формування такої закритої корпорації обґрунтовується тим, що правосуддя, здійснюване Державною Радою, має специфічний характер. Воно базується не стільки на кодифікованому законодавстві, скільки на складній системі прецедентного адміністративного права, яке створювалося самою Державною Радою впродовж двох століть. Розгляд справ у цій інстанції вимагає від представника не лише досконалого знання процесуальних норм, але й глибокого розуміння доктринальних підходів, філософії адміністративного права та здатності вести складний юридичний діалог із суддями найвищого рівня. Фактично адвокати при Раді виступають первинним фільтром, відсіюючи безперспективні скарги та формулюючи правові позиції на такому рівні, що дає змогу Державній Раді зосередитись на вирішенні найскладніших правових

питань і розвитку права [11, с. 144]. Це підтверджує тезу, що складність і специфіка правозастосування у вищих судових інстанціях вимагає найвищого рівня кваліфікації та вузької спеціалізації представника.

Безумовно, такий елітарний підхід неминує створює суттєві фінансові й організаційні бар'єри для доступу до вищої судової інстанції, що могло б розглядатися як порушення права на ефективний судовий захист, гарантованого статтею 6 Європейської конвенції з прав людини. Однак французька правова система компенсує ці ризики за допомогою розвиненого та дієвого механізму правової допомоги. Наприклад, ця система дає змогу особам, чий дохід не перевищує встановленого рівня, отримати повне або часткове покриття витрат на правову допомогу з державного бюджету, включно з оплатою послуг висококваліфікованих і дороговартісних адвокатів при Державній Раді [13, с. 210]. Отже, французька модель демонструє унікальний баланс, адже, з одного боку, вона встановлює найвищі професійні стандарти для гарантування якості правосуддя на вищому рівні, а з іншого – забезпечує соціальні гарантії доступу до цього правосуддя для малозабезпечених верств населення, підтримуючи фундаментальний принцип правової рівності.

Німецька система адміністративної юстиції, яка вважається одним із найважливіших досягнень німецької правової держави та взірцем для багатьох країн, включно з Україною, є чітко структурованою та функціонально диференційованою. Її діяльність регулюється комплексним процесуальним кодексом – Положенням про адміністративні суди, що забезпечує єдність і передбачуваність процедур. Система є триланковою й саме в її ієрархічній побудові криється логіка регулювання інституту представництва.

У судах першої інстанції, якими є адміністративні суди, сторони мають право вести справу особисто або через будь-якого представника, що відповідає загальним вимогам. Відсутність обов'язкового представництва на цьому рівні є свідомим рішенням законодавця, спрямованим на максимальне забезпечення доступності правосуддя. Ідея полягає в тому, що громадянин повинен мати можливість без надмірних фінансових перешкод оскаржити рішення органу влади, яке безпосередньо стосується його прав [14, с. 298]. На цьому етапі діє принцип офіційного розслідування, який покладає на суд обов'язок самостійно з'ясувати всі обставини справи, що певною мірою компенсує відсутність у сторони професійного представника.

Однак ситуація кардинально змінюється під час переходу до вищих судових інстанцій. Уже на рівні вищих земельних адміністративних судів, які розглядають апеляції, зокрема у Федеральному адміністративному суді, що є касаційною інстанцією, представництво через професійного правника стає обов'язковим. Таким представником може бути адвокат, або, що є унікальною німецькою особливістю, викладач права (професор) німецького університету. Тож розгляд складних правових питань на вищих щаблях судової системи вимагає виключно професійного юридичного супроводу.

Цей підхід обґрунтовується кількома взаємопов'язаними аргументами. По-перше, це складність предмета розгляду. Апеляційні та касаційні суди розглядають не стільки фактичні обставини, скільки складні питання застосування та тлумачення матеріального й процесуального права, що вимагає глибоких спеціальних знань [15, с. 301]. По-друге, це забезпечення ефективності процесу. Професійні представники здатні чітко формулювати правові позиції, готувати юридично грамотні процесуальні документи та відсіювати безперспективні скарги, виконуючи роль своєрідного «фільтра» й заощаджуючи дорогоцінний час суду. По-третє, це забезпечення реальної рівності процесуальних можливостей сторін. Оскільки суб'єкт владних повноважень завжди представлений штатними юристами високої кваліфікації, відсутність професійного представника в іншій стороні створила б очевидний процесуальний дисбаланс, що є неприпустимим для правової держави [5, с. 118]. Так, німецька модель свідомо жертвує абсолютною доступністю на вищих рівнях на користь якості, ефективності та справедливості правосуддя.

Адміністративне судочинство сучасної Польщі, правова система якої пройшла глибоку трансформацію після 1989 року, є яскравим прикладом успішної рецепції німецької моделі адміністративної юстиції, адаптованої до національних правових традицій. Досвід Польщі є особливо цінним і показовим для України, оскільки демонструє шлях від пострадянської

правової системи до стабільної європейської моделі, що поєднує ефективність судового контролю з високими стандартами професіоналізму. Польська система є дволанковою: вона складається з воєводських адміністративних судів, що діють як суди першої інстанції, та Вищого адміністративного суду, який виконує функції касаційної інстанції.

Ключовим для розуміння польської моделі є інститут обов'язкового професійного представництва, відомий як «*przymus adwokacko-radcowski*». Цей термін буквально означає «адвокатсько-радниківський примус» і є унікальним для польської правової системи. Відповідно до положень Закону від 30 серпня 2002 року «Про провадження в адміністративних судах» цей режим обов'язкового представництва застосовується не до всього провадження, а до його найскладнішої з правового погляду стадії – касаційного оскарження. Зокрема, касаційна скарга до Вищого адміністративного суду має бути складена та підписана виключно професійним представником [12, с. 198].

Такий підхід ґрунтується на глибокому розумінні сутності касаційного провадження. На відміну від апеляції касація не є повторним розглядом справи за сутністю. Її завдання – перевірка правильності застосування судом нижчої інстанції норм матеріального та процесуального права. Формулювання касаційних підстав вимагає глибоких теоретичних знань, аналітичних навичок і вміння виявляти саме юридичні, а не фактичні помилки в судовому рішенні.

Як зазначає Я. Ціммерманн, встановлюючи вимогу обов'язкового професійного представництва, законодавець переслідує подвійну мету: по-перше, забезпечити належний професійний рівень касаційної скарги, що підвищує ефективність роботи Вищого адміністративного суду, по-друге, захистити інтереси самої сторони від подання завідомо безпідставної або юридично некоректної скарги [16, с. 421].

Проте найбільш інноваційним і повчальним для України є не сам факт наявності обов'язкового представництва, а коло суб'єктів, уповноважених його здійснювати. Польська модель свідомо уникає монополії однієї юридичної професії. Представниками в касаційному провадженні можуть бути не лише адвокати, а й юридичні радники. Історично ці дві професії мали різний статус (юридичні радники переважно обслуговували державні підприємства), однак унаслідок реформ їхні повноваження у сфері судового представництва були практично повністю зрівняні. Обидві професії вимагають від кандидатів наявності вищої юридичної освіти, проходження тривалої професійної підготовки та складання складного державного кваліфікаційного іспиту.

Створення такої дуалістичної системи професійного представництва має виключно позитивні наслідки. Воно формує здорове конкурентне середовище серед висококваліфікованих правників, що стимулює підвищення якості юридичних послуг та утримує їх вартість на ринковому рівні. Це дає змогу уникнути ризиків, пов'язаних із монополізмом, як-от завищені ціни, корпоративна закритість і відсутність стимулів до професійного самовдосконалення. Отже, польський досвід демонструє ефективну модель, яка забезпечує високі стандарти професіоналізму, потрібні для складних юридичних процедур, і водночас зберігає конкуренцію та свободу вибору для клієнта, що є важливим елементом ринкової економіки та правової держави [2, с. 112].

Так, порівняльний аналіз дає змогу констатувати, що європейські моделі орієнтовані на стабільність і передбачуваність правового регулювання інституту представництва. На відміну від української системи, де відбувалися різкі зміни від ліберальної моделі до майже тотальної монополії та назад, у країнах ЄС панує підхід, за яким представництво в складних адміністративних справах розглядається як функція висококваліфікованих і підзвітних професійних спільнот (адвокатури, палат юридичних радників). Це гарантує не лише якість правової допомоги, але й дотримання представником етичних стандартів і професійної відповідальності [5, с. 98].

Висновки. Проведений аналіз інституту представництва в адміністративному судочинстві України та країн Європейського Союзу свідчить про наявність як спільних засад, так і суттєвих відмінностей. Спільним є визнання представництва ключовим елементом права на доступ до суду, а відмінності полягають у ступені професіоналізації представництва й стабільності правового регулювання. Якщо в провідних країнах ЄС домінує модель обов'язкового або переважного професійного представництва адвокатами чи іншими сертифікованими правниками, то в Україні триває пошук оптимального балансу між професіоналізмом і доступністю правосуддя.

На основі проведеного дослідження видається обґрунтованим сформулювати такі пропозиції. По-перше, потрібно забезпечити стабільність законодавчого регулювання інституту представництва, уникнувши подальших радикальних змін. По-друге, доцільно посилити вимоги до осіб, які можуть бути представниками у справах значної складності, орієнтуючись на європейську модель професійного представництва. По-третє, паралельно з посиленням вимог до представників треба розширювати та вдосконалювати систему надання безоплатної правової допомоги в адміністративних справах.

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі полягають у більш глибокому дослідженні механізмів контролю за якістю правової допомоги, що надається представниками в адміністративному процесі, вивченні особливостей представництва органів державної влади та місцевого самоврядування, а також аналізі ефективності інституту законного представництва в адміністративних справах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1 : Загальна частина. Київ : Юридична думка, 2004. 584 с.
2. Бевзенко В. В. Судове представництво в адміністративному процесі: порівняльно-правовий вимір. *Право і суспільство*. 2018. № 4. С. 110–115.
3. Гринюк Р. Ф. «Адвокатська монополія» в Україні: проблеми теорії та практики. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 121–125.
4. Кодекс адміністративного судочинства України : науково-практичний коментар / за заг. ред. С. В. Ківалова, В. В. Бевзенка. Одеса : Юридична література, 2021. 784 с.
5. Куйбіда Р. О. Принципи адміністративного судочинства: теорія і практика в умовах євроінтеграції України : монографія. Київ : ВАІТЕ, 2012. 320 с.
6. Муравйов В. І. Право Європейського Союзу: загальна частина : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 736 с.
7. Смокович М. І., Бевзенко В. В. Роль і значення Верховного Суду в забезпеченні єдності судової практики в адміністративних справах. *Вісник Верховного Суду*. 2019. № 5. С. 185–195.
8. Шевченко А. Є. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України : монографія. Київ : Видавничий дім «Козаки», 2003. 146 с.
9. Шмідт-Ассманн Е. Загальне адміністративне право як ідея врегулювання / пер. з нім. Г. Рижков, І. Сорокіна, О. Сироїд. Київ : К.І.С., 2009. 552 с.
10. Brown L. N., Bell J. S. *French Administrative Law*. 5th ed. Oxford : Oxford University Press, 1998. 344 p.
11. Chevallier J. *L'État de droit*. 5e éd. Paris : Montchrestien, 2003. 158 p.
12. Hauser R., Wierzbowski M. (red.). *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi*. Komentarz. Warszawa : C.H. Beck, 2017. 1248 s.
13. Jolowicz J. A. On the Comparison of Procedures. *The Cambridge Law Journal*. 2001. Vol. 60, No. 1. P. 198–215.
14. Kopp F. O., Schenke W-R. *Verwaltungsgerichtsordnung: Kommentar*. 26. Auflage. München : C.H. Beck, 2020. 2548 s.
15. Maurer H. *Allgemeines Verwaltungsrecht*. 18. Auflage. München : C.H. Beck, 2011. 898 s.
16. Zimmermann J. *Prawo administracyjne*. Warszawa : Wolters Kluwer, 2016. 678 s.

REFERENCES

1. Averyanov, V. B. (2004). *Administratyvne pravo Ukrainy*. Akademichnyy kurs : pidruchnyk : u 2 t. T. 1 : Zahal'na chastyna [Administrative Law of Ukraine. Academic course : textbook : in 2 volumes. Volume 1 : General part]. Kyiv [in Ukrainian].
2. Bevzenko, V. V. (2018). *Sudove predstavnytstvo v administratyvnomu protsesi: porivnyal'no-pravovyuy vymir* [Judicial representation in administrative proceedings: comparative legal dimension]. Kyiv [in Ukrainian].

3. Hrynyuk, R. F. (2019). «Advokat-s'ka monopoliya» v Ukraini: problemy teorii ta praktyky [«Lawyer monopoly» in Ukraine: problems of theory and practice]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy : naukovo-praktychnyy komentar. (2021) [Code of Administrative Procedure of Ukraine: Scientific and Practical Commentary]. Odesa [in Ukrainian].
5. Kuybida, R. O. (2012). Pryntsypy administratyvnoho sudochynstva: teoriya i praktyka v umovakh yevrointehratsiyi Ukrainy : monohrafiya [Principles of administrative justice: theory and practice in the context of European integration of Ukraine : monograph]. Kyiv [in Ukrainian].
6. Muravyov, V. I. (2015). Pravo Yevropeys'koho Soyuzu: zahal'na chastyna : pidruchnyk [Law of the European Union: general part : textbook]. Kyiv [in Ukrainian].
7. Smokovych, M. I., Bevzenko, V. V. (2019). Rol' i znachennya Verkhovnoho Sudu v zabezpechenni yednosti sudovoyi praktyky v administratyvnykh spravakh [The role and importance of the Supreme Court in ensuring the unity of judicial practice in administrative cases]. Kyiv [in Ukrainian].
8. Shevchenko, A. YE. (2003). Administratyvna yustytsiya: yevropeys'kyy dosvid i propozytsiyi dlya Ukrainy : monohrafiya [Administrative Justice: European Experience and Proposals for Ukraine : monograph]. Kyiv [in Ukrainian].
9. Shmidt-Assman, E. (2009). Zahal'ne administratyvne pravo yak ideya vrehulyuvannya [General administrative law as an idea of regulation]. Kyiv [in Ukrainian].
10. Brown, L. N., Bell, J. S. (1998). French Administrative Law. Oxford [in English].
11. Chevallier, J. (2003). L'État de droit. Paris [in French].
12. Hauser, R., Wierzbowski, M. (2017). Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Warszawa [in Polish].
13. Jolowicz, J. A. (2001). On the Comparison of Procedures. Cambridge [in English].
14. Kopp, F. O., Schenke, W-R. (2020). Verwaltungsgerichtsordnung: Kommentar. München [in German].
15. Maurer, H. (2011). Allgemeines Verwaltungsrecht. München [in German].
16. Zimmermann, J. (2016). Prawo administracyjne. Warszawa [in Polish].

D. V. Boichuk. COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF THE INSTITUTE OF REPRESENTATION IN ADMINISTRATIVE JUDICIARY OF UKRAINE AND EUROPEAN UNION COUNTRIES

The article is devoted to a comparative legal analysis of the institute of judicial representation in administrative proceedings. The relevance of the study is due to the European integration processes in Ukraine and the need to harmonize national legislation with European standards, as well as the instability of domestic legal regulation associated with discussions around the so-called lawyer monopoly.

The author examines the theoretical principles and practical models of representation in European Union countries with established traditions of administrative justice, in particular in France, Germany and Poland.

The author reveals the features of the French elite model with its exclusive corporation of lawyers under the State Council, the German differentiated system with the principle of mandatory participation of a lawyer in higher instances, as well as the Polish competitive model, which allows representation at the cassation stage by lawyers and legal advisors.

Based on the analysis, the mentioned models are compared with the modern hybrid system of representation in Ukraine. It is stated that European approaches are characterized by stability, predictability and orientation towards high professionalism, while the Ukrainian model is at the stage of finding the optimal balance between the quality of legal aid and its accessibility.

Based on the results of the study, the author formulated proposals for improving domestic legislation by stabilizing legal regulation, strengthening requirements for professional representatives in cases of significant complexity and simultaneously expanding the system of providing free legal aid.

Keywords: administrative proceedings, institution of representation, judicial representation, lawyer monopoly, professional legal aid, Ukraine, European Union countries.